

نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی با نظر به جبهه مقاومت

سمیرا محمدی^۱

چکیده

واژه استکبار که در ادبیات سیاسی انقلاب اسلامی به طور مکرر مورد استفاده قرار گرفته است از تعالیم قرآن کریم مایه می‌گیرد. این واژه که مفهوم آن اظهار علو و برتری در زمین و بر دیگران بزرگی فروختن و خود را قاهر و مسلط دانستن است در آیات مختلف قرآنی و برای نمایاندن ماهیت قدرت‌های استکباری در هر عصر و زمان و معرفی خصال و صفات و روحیات و عملکردهایشان مطرح می‌گردد. زنان پا به پای مردان خویش طبق این عنصر بنیادین در طول تاریخ درخشان و پر فراز و فرود خود، همواره با ظلم و ظالمان، میانه و سر سازش نداشتند. بنابراین این عنصر در طول تاریخ مشهود بوده و نقش بسیار مهمی در جنبش‌های شیعی داشته است. قرآن کریم به صراحت واژه استکبار را درباره جبهه کفر و شرک و نفاق به کار برده و این خصلت و صفت شیطانی و نفسانی را در همه اعصار و به تمام دشمنان و مخالفین دین مبین حق تعمیم داده است. بنابراین نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی با نظر به جبهه مقاومت شامل؛ مشارکت اجتماعی، تقویت گرایش جامعه به ارزش‌های معنوی جبهه‌ها، حفظ هویت فرهنگی، تحسین ارزش‌ها و... است؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی کردن نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی با نظر به جبهه مقاومت به روش به شیوه مروری و با استناد به منابع کتابخانه‌ای تألیف شده است.

کلیدواژه‌ها: استکبار، استکبارستیزی، جبهه مقاومت، زنان.

^۱ سطح دو، حوزه علمیه معصومه (علیها السلام).

مقدمه

یکی از مهم‌ترین عناصر فرهنگ تشیع و برگرفته از اسلام ناب، استکبارستیزی است. استکبارستیزی به معنای نفی پذیرش هر گونه ظلم و ستم است. استکبارستیزی یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های انقلاب اسلامی و نزاع بین اسلام و کفر است که محدود به زمان خاصی نبوده است. بزرگان دین بر مقوله استکبارستیزی تأکید ویژه‌ای دارند و این امر را یکی از اهداف و مبانی بزرگ انقلاب ارزیابی و همواره به ملت ایران، خطر استکبار و وابستگی به مستکبران را گوشزد می‌کنند؛ یعنی یک ملتی زیر بار مداخله جویی و تحمیل قدرت استکبارگر یا انسان مستکبر نرود. واژه استکبار به معنای علو و برتری در زمین و بر دیگران بزرگی فروختن و خود را قاهر و مسلط دانستن است که در سخنان بزرگان دین برای نمایاندن ماهیت و قدرت‌های استکباری در هر عصر و زمان و معرفی صفات و روحیات و عملکردهایشان مطرح می‌گردد؛ بنابراین ضرورت نقش زنان در فرهنگ استکبارستیزی با نظر به جبهه مقاومت، حفظ استقلال کشور، کرامت بخشی به انسان و دفاع از مظلوم است تا با نمادسازی، جبهه مبارزه با استکبار جهانی را تثبیت و گسترش دهند. در بررسی پیشینه پژوهش، در کنار کتاب‌های سیاسی همچون «سربازان خورشید»، «استکبارستیزی در قرآن» و «مبانی دینی استکبارستیزی» که بخشی را به موضوع استکبار اختصاص داده‌اند. پژوهش علمی چندی نیز در این باره انجام گرفته است؛ از جمله مقاله «بازخوانی مفهوم استکبار و روش‌های استکبارستیزی از منظر قرآن» نوشته: طیبه خیراندیش؛ در این پژوهش به بررسی روش‌های استکبارستیزی از منظر قرآن پرداخته شده است؛ و مقاله «جلوه‌هایی از استکبارستیزی در سیره و سخن امام راحل (ره)» نوشته: حسین مظفری، در این پژوهش به بررسی جلوه‌هایی از روحیه و رفتار استکبارستیز را از طریق سیره و سخن ایشان پرداخته شده است؛ اما وجه تمایز پژوهش حاضر با آثار فوق در پی‌جویی نقش زنان در فرهنگ استکبارستیزی با نظر به جبهه مقاومت است؛ بنابراین پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا به این سؤال پاسخ دهد: نقش زنان در فرهنگ استکبارستیزی با نظر به جبهه مقاومت چیست؟

۱- مفهوم شناسی

پیش از پرداختن به بحث‌های اصلی لازم است کلمات کلیدی و تأثیرگذار را که در این پژوهش مطرح است مورد بررسی لغوی و اصطلاحی قرار داده شود تا با روشن شدن مفاهیم آن‌ها، تبیین هرچه بیشتر بحث ممکن شود.

۱-۱- فرهنگ

واژه فرهنگ از دو واژه فر که به معنای حادثه و پیشامد و در فارسی هخامنشی و اوستا به صورت فرا در معنای پیش آمده است. و هنگ به معنای کشیدن است. در زبان پهلوی به صورت فراهنگ است. فرهنگ معنای دیگر هم نیز دارد از جمله؛ رأی، سنجیدگی و تدبیر و به معنای علم، دانش، عقل، و نیز ادب آمده است. بنابراین فرهنگیدن به معنای آداب و تربیت است.^۱ در نتیجه، فرهنگ مجموعه‌ای از روش‌های زندگی که برای آموزش نسلی به نسل دیگر انتقال داده می‌شود.

۱-۲- استکبارستیزی

استکبار از ریشه «کبر» در لغت و به معنای برتری خواهی است؛^۲ و امتناع از پذیرش حق از روی عناد و تکبر^۳ و خود بزرگ‌بینی دروغین است.^۴ و در اصطلاح به معنای این است که دولت و حکومت با تکیه دادن بر قدرت خویش، ر هر کجا که بخواهند راه را برای اعمال نمودن زور باز دیده و به هر ملتی که بخواهند ضربه بزنند و با دخالت کردن در کارهای دیگر کشورها، کارهایی مانند دزدیف تجاوز کردن و آدم‌کشی را انجام دهند و این دولت مستکبر نامیده می‌شود.^۵ و استکبارستیزی یعنی یک ملت زیر بار دخالت‌های استکبارگران و یا انسان‌های مستکبران نرود و این معنای استکبارستیزی می‌باشد.

۲- اهمیت استکبارستیزی

از مهم‌ترین عنصرهای فرهنگ شیعه که برگرفته از دین اسلام می‌باشد استکبارستیزی است طبق این عنصر شیعیان در طول تاریخ همیشه در برابر ستم و ظلم سر سازش نداشتند داشتند همواره

^۱ دهخدا، فرهنگ لغت، ج ۳۷، ص ۲۲۷.

^۲ مصطفوی، التحقيق فی کلمات القرآن، ج ۱۰، ص ۱۷.

^۳ ابن منظور، لسان العرب، ج ۱۲، ص ۱۳

^۴ طریحی، مجمع البحرین، ج ۴، ص ۹،

^۵ خامنه‌ای، بانک جامع بیانات رهبری، ص ۲۷۴.

و با فریادهایی کوبنده علیه ظلم و ستم حاکمان مستبد می‌ایستادند و هرکسی که به ناحق می‌خواست بر این جامعه شیعی تلط یا بد دست رد می‌زدند. این عنصر در تاریخ تشیع روشن بوده و نقش ویژه و خاصی در جنبش‌های شیعه داشته است. در مکتب شیعه روش‌های با ارزشی وجود دارد که اگر جامعه به آن عمل کند به جامعه نمونه تبدیل می‌گردد و مسیر رشد را طی می‌کند. یکی از این قواعد، قاعده نفی سبیل است که ظرفیت بلایی دارد که این قاعده برگرفته از قرآن کریم است. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»^۱؛ «و راهی برای تسلط یافتن کافران بر مؤمنان وجود ندارد.»

این قاعده در همه امور جریان دارد از جمله در امور سیاسی، اجتماعی و فرهنگی. پای بند بودن مؤمنان به این اصل باعث می‌شود که آن‌ها در برابر ظلم و ستم حاکمان مستبد تحمل نکنند و با آن‌ها قیام و مبارزه کنند. احادیث فراوانی در این زمینه نقل شده است. پیامبر (صلی‌الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: «الاسلام يعلو ولا يعلو عليه»^۲؛ «اسلام بر همه چیز برتری دارد و بر دین اسلام هیچ چیز برتری ندارد.»

۳- نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی

در اندیشه بزرگان دین مقوله استکبارستیزی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و یکی از اهداف و مبانی انقلاب مبارزه ملت ایران با مستکبرین در سایه معنویت است. در اینجا به مهم‌ترین نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی با نظر به جبهه مقاومت می‌پردازیم.

۳-۱- حفظ هویت فرهنگی

از مهم‌ترین نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی با نظر به جبهه مقاومت، حفظ هویت فرهنگی است. زنان به عنوان گروه عظیمی از اجتماع که وظیفه تربیت روح و ذهن آدمی دارند و که تأثیرات زیادی می‌گذارند. به علت این که زن شریان حیاتی خانواده است و قلب اجتماع در خانواده می‌زند که صعود و سقوط جامعه به چگونگی ایفای نقش زنان در جامعه اختصاص داد اهمیت این موضوع به اندازه‌ای است که امام خمینی (ره) می‌فرماید: «اگر زن تغییر یابد اجتماع هم تغییر می‌یابد.»^۳

^۱ نساء: ۱۴۱.

^۲ نهج الفصاحه، ص ۱۵۷.

^۳ بنی هاشمی، تربیت آرمانی، ص ۲۰۴.

زن در اندیشه امام خمینی (ره)، تربیت دهنده جامعه از فساد است و رستگاری و شقاوت جامعه از زن سرچشمه می‌گیرد؛ یعنی پرورش و هدای جامعه بر عهده زنان است و آن‌ها ملاک سلامتی روح و معنویت اجتماع هستند و امام خمینی (ره) همواره تأکید داشتند که اگر انسان درست گردد همه چیز درست می‌شود. ایشان پرورش و تربیت زنان را همپای قرآن کریم معرفی نموده است که باید زن در برابر فرهنگ استکبار غرب این وظیفه را به خوبی انجام دهد و فرزندان شایسته‌ای تربیت نماید. تأثیر زن در پرورش اجتماع و رشد مردان و در حوادث گذشته مانند انقلاب و جنگ تحمیلی و دیگر صحنه‌ها بخشی از حضور زنان است. زن با شناخت درست نسبت به شخصیت خود، نقش اجتماعی و خانوادگی خویش را به بهترین شکل سامان داده و در جایگاه مربی اجتماع، دارای ایمان و حس مادرانه و مسئولیت آگاهانه نسبت به مقررات اجتماع و تهیه آذوقه فرهنگی به ویژه در جبهه‌های مقاومت باشد و خانواده‌ای مولد و محرک را مدیریت کند. بنابراین، نقش زنان نسبت به ارزش‌های دینی از منابع اسلامی از ضرورت‌های زنان است. در این راه، الگوسازی مناسب از این ارزش‌ها که شامل؛ توجه کردن به فرهنگ آسان نمودن ازدواج و تلاش در جهت آموزش خانواده راه گشا است.^۱

۳-۲- تقویت ارزش‌ها

یکی دیگر از نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی با نظر به جبهه مقاوم تقویت کردن ارزش و باورهایی است که در افراد در جامعه برای دوری از التقاط فرهنگی و انحرافات در اجتماع است. زنان باید این باورها و ارزش‌های جبهه مقاومت را در همگان تقویت نموده تا زمینه‌ای برای رعایت نمودن هنجار و احکام اسلامی به وجود آید. باید بینش و ایمان آگاهانه‌ای در نوجوانان و به ویژه فرزندان خویش تقویت نمایند تا تقوا و خدا ترسی در درونشان نهادینه گردد و در برابر هجوم فرهنگ استکبار غربی مقاومت داشته باشند و تصوراتشان نسبت به دین درست شود و دین را عاملی برای محدودیت و محرومیت نپندارند. و این که احکام اسلامی در رابطه با جنس مخالف به خوبی روشن شود. شناخت این هدف‌ها و نظام رفتار جنسی در دین مبین اسلام و اجرای کامل و غیر انتخابی مانند حد و حدود آزادی مشروع باعث دوری از انحرافات می‌گردد و شادمانی و نشاط و سلامتی را در دنیا و آخرت برای افراد جامعه به ارمغان می‌آورد.^۲

^۱ عباسی، زن و اسوه‌های آسمانی، ص ۵۸.

^۲ جوان، بررسی روابط دختر و پسر در ایران، ص ۲۸۰.

روحیه استکبار ستیزی کمک کرده‌اند. مانند این آیه که به ویژگی‌های مؤمنان اشاره می‌کند: «إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا» این آیه به ویژگی‌های مؤمنان و مؤمنات اشاره دارد و نشان می‌دهد که زنان و مردان در کنار یکدیگر در مسیر حق و حقیقت قرار دارند: «وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةً فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِّنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنِي مِّنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ»^۱

در این آیه، خداوند به مؤمنان مثالی از زن مؤمنه، همسر فرعون، می‌زند که با وجود زندگی در کاخ فرعون و در میان ظلم و فساد، به خداوند پناه می‌برد و از او درخواست می‌کند که او و خانواده‌اش را نجات دهد. این آیه نشان‌دهنده قدرت ایمان و فداکاری زنان در برابر ظلم و استکبار است. این آیات و مثال‌ها می‌توانند الهام‌بخش زنان در مبارزات اجتماعی و سیاسی باشند و نشان‌دهنده نقش کلیدی آن‌ها در استکبار ستیزی و شهید پروری هستند.

^۱ احزاب، ۳۵.

نتیجه‌گیری

از مهم‌ترین نقش زنان در فرهنگ استکبار ستیزی با نظر به جبهه مقاومت، ایجاد مقبولیت است. به این سبب ضرورت دارد که باید در میان خود و دیگران مقبولیت داشته باشند پذیرش افراد نسبت به آن‌ها می‌تواند بستر و مکان مناسبی برای پذیرفتن تعلیم و آموزش‌ها به ویژه فرهنگ استکبار ستیزی در مقابل دشمن دین باشد. این ویژگی باعث می‌شود که او بتواند فرهنگ استکبار ستیزی و ارزش‌های دینی و عقلانی را در بین مخاطبینش نهادینه کند؛ بنابراین نقش مهم زنان در این رابطه روشن می‌شود که آن‌ها مانند مردان دارای مسئولیت مهمی دارند و هدایتگر جامعه و نهضت آفرین با توجه به نقش مهمی که دارند در جبهه مقاومت دارند. زنان باید به تعظیم و بزرگداشت این ارزش‌ها بپردازند و فرهنگ استکبار ستیزی در برابر تبلیغات و حملات فرهنگی و دینی دشمنان داشته باشند در نتیجه با این کار دنیا در نظر آدمیان حقیر و کوچک می‌شود و این روش و نقش زنان الگویی نیک برای آحاد جامعه خواهد بود.

منابع

*قرآن کریم

*نهج الفصاحه

کتب فارسی

- ۱- بانکی پور فرد، امیر حسین، «آیین زن»، تهران: طه، چاپ اول، ۱۳۸۱ ش.
- ۲- بنی هاشمی، سید محمد، «تربیت آرمانی»، تهران: منیر، چاپ اول، ۱۳۸۹ ش.
- ۳- جوان، عبدالله، «بررسی روابط دختر و پسر در ایران»، قم: دفتر عقل، چاپ اول، ۱۳۸۷ ش.
- ۴- جر، خلیل، «المعجم العربی الحدیث»، جلد دوم، تهران: امیر کبیر، چاپ سیزدهم، ۱۳۸۲ ش.
- ۶- حاجیلری، عبدالرضا، «کنکاشی در تغییر ارزش‌ها پس از پیروزی انقلاب اسلامی»، تهران: فرهنگ و معارف، چاپ اول، ۱۳۸۱ ش.
- ۷- حائری، حسن، «کودک و نوجوان از دیدگاه مقام معظم رهبری»، تهران: تهران: مهر، چاپ اول، ۱۳۸۰ ش.
- ۸- خامنه‌ای، سید علی، «زن از دیدگاه مقام معظم رهبری»، تهران: بیطرفان، چاپ چهارم، ۱۳۸۵ ش.
- ۹-، «مجموعه مصاحبه‌های مقام معظم رهبری در دوران ریاست جمهوری»، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۸۷ ش.
- ۱۰-، «بانک جامع بیانات رهبری»، تهران: معارف، چاپ سوم، ۱۳۸۲ ش.
- ۱۱- خضرنجات، حمید، «مفاهیم جامعه شناسی»، تهران: شیرازگان، چاپ اول، ۱۳۸۰ ش.
- ۱۲- خمینی، سید روح‌الله، «صحیفه نور»، جلد هیجدهم، تهران: طبع و نشر، چاپ دوم، ۱۳۷۹ ش.

۱۳-دهخدا، علی‌اکبر، «لغت‌نامه دهخدا»، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱ چاپ اول، ۱۳۷۲ ش.

۱۴-راغب، حسین بن محمد، «مفردات»، جلد چهارم، مترجم: غلامرضا خسروی، تهران: مرتضوی، چاپ اول، ۱۳۷۴ ش.

۱۵-رضایی، صدیقه، «سیمای زن در جهان سوریه»، تهران، نشر برگ زیتون، چاپ اول، ۱۳۷۷ ش.

۱۶-شیخی، محمد تقی، «جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی جوانان»، تهران: حریم، چاپ دوم، ۱۳۹۳ ش.

۱۷-شهید ثانی، زین‌الدین بن علی، «منیه‌المزید»، جلد اول، تهران: بوستان کتاب، چاپ دهم، ۱۳۹۶ ش.

۱۸-صدیق‌اورعی، غلام‌رضا، «جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی جوانان»، مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ اول، ۱۳۷۴ ش.

۱۹-عباسی، غلام‌علی، «زن و اسوه‌های آسمانی»، قم: زائر، چاپ اول، ۱۳۸۸ ش.

۲۰-قنادان و همکاران، منصور، «جامعه‌شناسی»، تهران: آوای نور، چاپ دهم، ۱۳۹۲ ش.

۲۱-گل‌ابی، سیاوش، «اصول و مبانی جامعه‌شناسی»، تهران: میترا، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۰ ش.

۲۲-گلپایگانی، محمد رضا، «مجمع المسائل، مسائل متفرقه»، تهران: دالقرآن کریم، چاپ اول، ۱۳۸۲ ش.

۲۳-محسنیان راد، مهدی، «انقلاب، مطبوعات و ارزش‌ها»، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۶ ش.

۲۴-مصباح، مجتبی، «بنیاد اخلاق: روشی نو در آموزش فلسفه اخلاق»، تهران: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ هفتم، ۱۳۹۰ ش.

۲۵- میشل، آندره، «جامعه شناسی خانواده و ازدواج»، مترجم: فرنگیس اردلان، تهران: دانشکده علوم اجتماعی و تعاون، چاپ اول، ۱۳۵۴ ش.

۲۶- مصطفوی، حسن، «التحقیق»، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، چاپ اول، ۱۳۶۰ ش.

۲۷- ورام، مسعود بن عیسی، «مجموعه ی ورام»، جلد اول، مشهد، آستان قدس رضوی، چاپ سوم، ۱۳۸۵ ش.

۲۸- یوسفی، نریمان، «شکاف بین نسل‌ها بررسی نظری و تجربی»، تهران: پژوهشکده علوم انسانی، چاپ اول، ۱۳۸۳ ش.

کتب عربی

۱- ابن منظور، محمد بن مکرم، «لسان العرب» جلد دوم، بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ اول ۱۴۱۲ ق.

۲- حر عاملی، محمد بن حسن، «وسائل الشیعه»، بیروت: التراث العربی، چاپ اول، ۱۴۰۳ ق.

فصلنامه

۱- ماهنامه حوراء، شماره ۴، دوره ۲، سال ۱۳۸۳ ش.